

„Ha azonban a só ízetlenné válik – mivel sóznak azután?“, kérdezte Jézus kihívólag tanítványait (Mt 5,13). Ami azonban a legrosszabb: nincs lehetőség a só megjavítására. „Másra nem való, mint hogy kivessék és eltapossák“ – fűzi hozzá választ is adva.

Ami értéket jelent a kereszténység, annak nincs valódi és fontosabb mértéke, mint a béke. „A földön békeesség az embernek...“ – így fest a kezdetek legendája (Lk 2,14). 2000 év után mindenki számára látható, hogy nemcsak a római, hanem az evangélikus és ortodox egyházak is, csupa tisztességtelen indoklás alapján, hétmérföldes csizmával távolodtak el a Hegyi beszéd üzenetétől.

„A Hegyi beszédet egyedülállóként talán meg lehet élni, a politikában és a gazdaságban azonban nem, s az egyházban is legfeljebb a kolostorokban.“ Ez a „keresztény“ teológia hivatalos tájékoztatása. Ugyanis: „A Hegyi beszéd az Isten Országának rendje. Isten Országában azonban még nem jött el.“

Egy hindut kell meghallgatnunk, hogy másképp és valóságosabban fogjuk fel a dolgot. Mahatma Gandhi szerint „a keresztény Nyugaton soha nem létezett kereszténység, különben nem onnan indultak volna ki újra és újra a legborzalmasabb háborúk“.

Mi haszna van a Vatikánban pompázatos körülmények között megszervezett 2000. évi ünnepségnek, ha a látványos önmutogatás kísérlete során csak egyre világosabban mutatkozik meg mindazon szándékok visszautasítása, amit egyszer kezdetben elképzelték? Az egyszer világos, hogy Jézus számára nem az jelentett problémát, hogy az Isten uralma „késlekedhetnék“ vagy „késlekedett volna“, azaz szükségessé vált egy „egyház“ létrehozása, amely évezredről évezredre biztosítana bennünket, hogy adventi szellemben mindig csak szépen tovább kell „várunk“ az Isten uralmának „eljövetelét“. Amikor Ő beszélt, példabeszédeket mondott, például arról a „királyról“, aki elkészítette a menyegzői lakomát, és megdöbbenéssel vette tudomásul, egyedül, magában, hogy micsoda értelmetlen mellébeszélésekkel intézték el a „meghívottak“, hogy „ne kelljen“ megjelenniük a király asztalánál (Mt 22,4.8). Nem Isten késlekedik, hanem nekünk nem akarózik eltalálni hozzá. Miképp győzhető le ez a „nehézség“, erről van most szó.

Őt lépcsőn kell fellépni ahhoz, hogy ami „egyháznak“, mégpedig az „Úr

Eugen Drewermann

Szint vallani!

A jézuskövetés öt lépcsője

egyháznak“ nevezi magát, végre ismét kezdjen tenni valamit az „Úrral“, a né-

pek reménységével: vagyis végre valósággá váljon a béke a földön.

AZ ELSŐ LÉPCSŐ

A nyelv, avagy: A költészet szabadsága

A békét, amely ezt a nevet megérdemli, mégannyi halottal sem lehet „előbombázni“, nem lehet ideparancsolni, kényszerítő módon elrendelni. De nem is az „igazságosság műve“, amint azt gyakran mondják, sőt épp az ellenkezője. Az emberiség történetében még egyetlen háborús fél sem nevezte saját ügyét „igazságtalannak“. A béke egészen egyszerűen ott bontakozik ki, ahol a klíma emberileg jótékonyan enyhe. Egy virág a hómező szélén – ez a béke. De miképp beszélünk mi elég „enyhén“ egymással?

Pusztá történeti információk tekintjük, hogy Jézus Istenről példabeszédeket mondott. De amikor Jézus költőként és prófétaként lépett föl, ez a történetileg biztosan hitelesített tény messze távol állt az intézményesített, Istenről a szószövekről hangzó beszéd-től, messze távol állt a pástorlevelek hatósági nyelvezetétől, a dogmatikai tanító iratok önféjűsködéseitől, az erkölcsöszködő szószálhasogatás tudálékos nagyképűségétől. *Tünető tiltakozás* van abban, hogy Jézus nem volt hajlandó kora teológusainak – és ezzel minden kor teológusainak! – nyelvét beszélni: a tekintélyt tett hagyomány nyelvét, a hatósági tekintélynek azokat a formuláit, azokat az agyafűrt fogalmi fordulatokat, amelyek csak arra szolgáltak, hogy szögesdrótot húzzanak az emberek közé, itt az igazhívők, odatúl a tévitanítók, itt a tévhiteselek, ott a hitetlenek! És mindig a kész beszédformulák Istene, akinek az utolsó napig már nem kell mondania semmit, hiszen az „Ő“ igazhívő egyháza bizony ismeri Őt, őrzi Igéjét, isteni teljhatalom erejében magyarázza azt, másrészt garantálja az igazságot Isten képviselőjében, maga a továbbélő Krisztus, az „Isten népe“...

Hogyan lehetne akár csak a prófétai riadalmat is elfelejteni, amivel kezdődött?

„Ezekből a kövekből is tud az Isten Ábrahámnak fiait támasztani“ (Mt 3,9) – Keresztelő Szent János erre figyelmeztette zsidó kortársait, akik büszkén hivatkoztak arra, hogy ők „Isten népe“. Istent nem lehet megtalálni a „születés kegyelméből“, Isten csak a saját, személyes egzisztencia komolyságában lelhető fel. Jé-

zus ezzel teljes mértékben egyetértett. Azonban beszélt egy másik, mindent megváltoztató élményről: Aki Isten kezébe adja magát, az nem büntető, borzalmas, mindig csak feltételek alapján és mindig csak papi áldozatok miatt megbocsátó Istennek fogja megtapasztalni Őt, hanem kinyílik a szeme a nyitott égre, meghallja hangját, amely ezt mondja neki: „Az én gyermekem vagy.“

Eszerint Jézus Galilea falvaiban soha nem akart valami mást hirdetni, mint a gyermeki bizalom magatartását az „atyai“ (anyai) Isten iránt, aki túl a papi áldozatbemutatók félelmi rituáléján, *előzetes teljesítmény nélkül* megbocsát, mivel jól ismeri az összes emberi „megbánási erőfeszítések“ teljes kilátástalanságát.

Az egyetlen nyelv, amelyen Jézus a maga felfedezését terjeszthette, csak a szabad, nyitott, kényszerítetlen, meghívó, megértő, képekben gazdag, az *Ő költői nyelve* lehetett. Csak ez jut el mindenkihez és nem rekeszt ki senkit. Nem sérti az embert, csak ez juttat el új eszmékhez, nem válik ideológiává, mivel összebékít, nem felfegyverkezésre uszít. A megértés terét tágitja, felszabadítja azokat az érzéseket és élményeket, amelyek messze a morális döntések zónája alatt lehetővé teszik az élet valódi átalakítását.

A különbség világos.

Minden vallási ideológia fanatizmus-hoz, csoportkényszerhez – háborúhoz vezet. Megöli az Istent, mivel Őt a mindig is ismert dogmabálványá alacsonyítja. Visszaél az életfontosságú só használatával, amit nagy tömbökre törnek a Holt-tenger partján a tűzhely tapasztásához házi használatra, hőszigetelőként a tűz ellen, majd pedig a só kiizzik, és többé szó szerint semmire sem alkalmas.

A „szisztematikus teológusok“ és „dogmatikus docensek“ „felvigyázók“ által őrzött egyháza számára már pusztán *Jézus költői nyelve* a jégkorszak végét jelentené, a hóolvadás és a lavina-veszély elmúltát minden tarra vágott hegyi lejtőn. És mégis, minden előre látható „katasztrófa“ ellenére éppen ebben van az első lépés az eredet visszanyerésének irányában.

A MÁSODIK LÉPCSŐ

A tett, a vagy: Gyógyítás jósággal

Miképp kell szolgálnia a békét annak az „egyháznak”, amelyik maga is tele van neurózisokkal? Itt van a *bűnkomplexus*: Hogyan békülök ki a bűneimmel végtelenül megbántott Istennel? Itt van az *alacsonyabbrendűségi komplexus*: Te bűnös, tévelygő ember, az igazságot csak engedelmességed és alázatod révén találhatod meg, a tévedhetetlen, isteni Tanítóhivatal, vagy a bibliai betűszerinti hűség tévedhetetlensége segítségével. Vagy az *apakomplexum*: Mit mond a pápa? Vagy az *anyakomplexus*: Milyen alázatos a Madonna? Az *ödi-puszkomplexus*: Hányszor vétkeztél gondolatban, szóban és cselekedetben, magadban vagy mással...?

Ezek a neurotikus jelenségek önmaguk körül köröznék. Nemcsak gyógyíthatatlanok, hanem komolyan véne azokat, már magát a betegséget is jelentik. Eredetük azonban messze mélyebben fekszik, közvetlenül az első lépcsővel állnak összefüggésben: azzal, hogy a vallás térségéből elveszett a költői nyelv.

Most száz éve annak, hogy az ateista Sigmund Freud felismerte: az olyan emberek, akik nem tanulják meg, hogy hallgassanak álmaik költészetére, nem képesek eljutni tudatalattijuk legnagyobb részéhez, és különféle elfojtásaik következtében szükségképp megbetegsznek. A psziché képeit kellő érzékenységgel tekintetbe venni, nem cenzúrázni, hanem elfogadni – e két dolog, mint alapmagatartás, volna képes gyógyítani az embereket.

Béke, így nevezik azt, ami elkezdődne az egyes ember lelkében. De hogyan jusson el békére önmagával akár egyetlen ember is, vagy legyen megelégedett, ha lelkének jelentős részei módosulva el vannak idegenítve. Lukács elbeszélése szerint (8,2) Jézus a magdalai Máriából hét gonosz lelket űzött ki. Mi zajlik abban az emberben, akinek énje gyenge a kívülről érkező ellentmondások saját felelőssége talaján történő feldolgozásához, akinek személyisége egymásnak ellentmondó szabályzó mechanizmusok kötegére esik szét? Miképp hatott Jézus egy asszony lelkére, amivel lehetővé tette, hogy oldalán visszanyerje saját életét? És miféle „lelkigondozást” kellene kitanulni, hogy akár csak valamit is meg lehessen tenni abból, ami megfelelne a mintakép Jézusnak? Ezek volnának azok a kérdések, amelyeket az „egyháznak” fel kellene tennie.

Jól jegyezzük meg: Jézus számára a betegek gyógyítása soha nem volt működésmódjának olyan peremjelensége, amelyről lemondott volna. „Menjete, gyógyítsátok a betegeket, űzzétek ki a tisztátalan lelkeket...” (Mt 10,1) – kifejezetten ezzel bízta meg tanítványait, amikor elküldte őket, hogy hirdessék

„Isten Országának” elközeledtét. Költészet és terápia, látomás és megértés, álom és el nem ítélt odafordulás – a nyitott ég és a szív tágassága magától értetődő egységet alkotott számára, így ha megérintette egy „leprás” bőrt, gyengédségével meggyógyította őt, és ha megsimogatta egy vaknak a szemét, eltűnt a kilátástalanság, és fény oldotta fel annak lelki sötétségét. Ha egy néma ajkát, vagy egy megsüketült fülét simogatta meg, képes volt ajándékát saját újra megtalált nyelvükké tenni.

Mindezek az újszövetségi történetek azért váltak lehetségessé, mert létezik az emberi ínség tudomásulvételének költői formája, ha már nem is a názáreti Jézus életéről írt költeményekből származnak. Ezek képi bevezetések az átélt emberiséghez, álomösvények az ember felszabadításához és meggyógyításához annak lelki félelméből és szétszakítottaságából. Ezek a történetek a pszichoszomatikus szimbolikából élnek.

A Tiberisz melletti „egyház” számára Jézus üzenetének ez a „kösőtömbje” félreismerhetetlenül a történelmi „csodák”, szentségi „üdvözítő kegyelmek” és metafizikus abszurdítások mocsarává alakult át. De nem elég, hogy erkölcsi szigorral az emberi lélek nagy részeit ördögivé tették, hanem a 2000. év körül is isteni igazságként fáradhatatlanul hirdetik a hitet az ördögök létében. Az ördögűzés külön rituáléját írták elő kötelezőként. II. János Pál kihirdette, miben látja a „tudás és hit” egységét: az ördög volt az, aki a halált a világba hozta, ami a teremtkor Istennek nem állt szándékában... Ehhez azt kell mondani: Ha Jézus jóságával „démonokat” űzött ki – akkor azokat egyesek újra bevezetik. Emberek az ördög markában, a Sátán bűne által fizikailag tönkretett ter-

A HARMADIK LÉPCSŐ

A létezés, avagy: Élet a csoportokban

Hogy a béke miképp lehetséges, e kérdéssel kapcsolatos minden pszichológiai elmélet egyetlen fontos megállapításon alapszik: a háború nem az egyes emberek szadizmusainak összege; a háború társadalmi csoportok agressziójának szervezett kiélési formája. Ezért aki el akarja kerülni a háborút, az nem ússza meg a szociálpszichológia művelése nélkül. Elemeznie kell azon csoportok szellemi állapotát, amelyek célja abban gyökerezik, hogy határaiknál ellenségeket találjon, azokat távol tartsa, sőt, amennyiben „szükséges”, meg is semmisítse őket. És ez az egyházakra is illik – többé-kevésbé. Hatalmas az intézményes kísértés. Mindkét intézményben, az egyházban és a katonaság-

mészeti rend, isteni megbízatásból végzett exorcizmusok (ördögűzések) – ami pusztán szimbólumként még talán tartalmat és értelmet hordoz, szó szerinti véve ostobasággá és értelmetlenséggé válik. Az ilyen beállítottság nemcsak azt jelenti hogy a 20. század végén még mindig vonakodnak a pszichológia és biológia szellemi értelmezésétől, hanem mindenekelőtt azt jelenti, hogy a tudat elidegenedett állapotát összecserelelik a „hittel”; azt jelenti, hogy 150 évvel Ludwig Feuerbach után utólag igazat adnak a 19. század valláskritikájának központi kérdésében.

Továbbá az értelem teljes kiüresítését jelenti, s a vallásos tartalmakat kifejező szimbólumok értékfosztását – a mágiáig terjedően.

Például a „lakoma”, vagy az „eucharisztia ünneplése”. Amikor Jézus embereket hívott asztalához, akkor ez az egy asztal maga volt a tudatos botrány, mert *Ő mindnyájukra* gondolt, és éppen rájuk: a koldusokra, a kurvákra, a vámosokra, a törvényről mit sem tudó „vidéki népre”... Mindenki összetartozásának e jeléből a római egyház képes volt a véget nem érő szakadás viszályalmáját létrehozni. A szakadás végighúzódik minden vegyes felekezeti családon, minden vegyes egyházi összefüggésben, minden egyes személy lelkén. Csak az közelíthet az „Úr asztalához”, aki minden szempontból összhangban van a római rendelkezések hitre és erkölcsre vonatkozó rendelkezéseivel, elismeri a római pápát, aki maga szenteli a püspököket, akik megint maguk szentelik a papokat, s így egyedül ők rendelkeznek a bor és kenyér színeinek „átváltoztatási teljhatalmával”...

Bizonyos, hogy Jézus üzenetének „hóolvasása” kilépteti medrűkből a gátlak közé szorított és bebetonozott folyókat, de a partok mentén csak e második lépcső erejében virágozik ki gazdagon az új élet.

ban egyaránt archaikus „tömegpszichológia” uralkodik, egyrészt a „gond” az „örök üdvösségért”, másrészt a saját csoportszövetség fennmaradásának és becsületének féltése. A csoportszövetség militáns együtt tartása a külső „el-lenséggel” és annak belső, saját sorok között megbúvó „ötödik hadoszlopával” szemben, e két tényező alkotja az intézményes erőszak ilyen csoportszövetségeinek fő célját. Az ilyen csoportosulásoknak nem áll érdekükben, hogy elősegítsék a személyek egyediségének kifejlődését, és hogy egymás közötti párbeszédre buzdítsák azokat, hanem céljuk a csoport tagjainak mint sorszámnak zárt formációban történő egységesítése a vezérkar által meghatá-

rozott parancs-struktúrák keretei között. Az ilyen, típusú védelmi csoportoknak szükségük van olyan „rohamcsapatra”, amely mind ideológiai, mind katonai szempontból képes és kiképzett arra, hogy a vélt vagy valóságos „ellenfelet” „kizárja”, illetve „kikapcsolja”. Kialakítják tehát a merev vezetési struktúrákat, a felsőbbszéggel szemben a szolgálai magatartást, a központi hivatalok betelepítését „megbízható férfiakkal”, a pragmatizmusra és csoport-egoizmusra vonatkozó kérdések korlátozását, valamint minden tanácsadástól és kivitelezésből származó emberi tapasztalat elcsökevényesítését. Az a legrosszabb ebben a szemléletben, hogy ösz-szecserélik Istent a csoport „testületi szellemével”, amely utóbbi meghatározza az ilyen állandó védekezésre berendezkedett közösségek szellemi arculatát.

Az evangéliumok sok helye tanúsítja, milyen másképp képzelte el Jézus azoknak az embereknek együttélését, akik az Ő oldalán tanultak bizalmat. „Közületek senki se neveztesse magát ‘atyának’ vagy ‘mesternek’ vagy ‘tanítónak’ – mert egyetlen Atyátok, Mestereitek és Tanítótok legyen az, aki a mennyekben van” (Mt 23,8-10). Egyetlen ilyen mondat, ha valóban követnék, például a „hivatali tekintély”, a „Szent-anya” megszűnését jelentené – együtt a maga „kiváltságosaival” (prelátusok), „sarokvasaival” (kardinálisok, bíborosok) és „felvigyázóival” (görögül episzkopoi). „Nincs többé zsidó vagy görög, rabszolga vagy szabad, férfi vagy nő... mindnyájan *egyek* vagytok Krisztusban” – így értelmezte Pál (Gal 3,28) a Jézus értelmében vett emberi közösséget.

A szétrombolhatatlanság igényének csak egyetlen csoport tagjai felelhetnek meg, azok, akik megtanulták, hogyan kell egymással élni a „meg nem érdemelt”, teljesítményhez nem kötött formában (Mt 16,18). Az ilyen csoportnak

azonban le kell győznie félelmét az uralkodó hatalommal szemben, végérvényesen időszerűtlennek kell tartania a hierarchikus rend kasztgondolkodását. A saját fennmaradás állandó aggodalma, a félelem a nőtől, a félelem a saját ösztönöktől, a menekülés mindattól, ami nem „ellenőrzött”, az állandó gond a saját fennmaradásért – mindezekben az emberreválás kezdeti állapotából ránk maradt vezérfozziliákon egyszer s mindenkorra túl kell lépni. A „sziklaalap” nem az uralkodó pápai hatalom má hamisított Péter. Jézus értelmében csak az építi „homok” helyett „szikla”-alapra házát, aki éli a Hegyi beszéd ígéit (Mt 7,24-27).

Nyilvánvaló, hogy ez a 20. század épp úgy végződik, ahogy kezdődött – vérengzően, vérszomjasan, mértéktartás nélkül, korlátozatlan készséggel az ölésre és emberek, asszonyok, gyermekek, állatok tönkretételére. Máig terjedően egyetlen egy háború, az újra felfegyverzés, a fegyverkezés, a háború előkészítésének egyetlen formája sem létezik, amelyben az egyházak – valóban „római” módon – nem a zászlóra tett esküt, és nem a katonák „hivatásbéli szakmai hozzáértését”, hanem a polgári szolgálat szempontjait vették volna figyelembe, még kevésbé, hogy kiegészítették volna azt a „rendes” lelki-gondozás szolgálatával. Elképzelhető Jézus tábori püspökként az újonnan berendezett berlini palotában? Ez még csak a harmadik lépcső, amelyre rá kell lépni az emberreválás azon irányában, amelyet a Názáreti mutatott meg nekünk. De ez a lépcső azzal azonos, hogy le kell rombolni az egyházi állam falait, a Vatikán oszlopcsarnokait, a reneszánsz öltönyeinek, a pápai monarchiának és a főpapi póznak a modernizálását. Az újra felvirágzó élet, a mindenfelé áradó olvadékvíz legyőzi a ketrecek és túlbujánzik a rácsokon. Elveti magjait, és a szél széthordja azokat, ahová csak akarja.

A NEGYEDIK LÉPCSŐ

Az értékelés, avagy: Hogyan bánunk a pénzzel?

Úgy tűnik, a következő lépést bizonyos értelemben magunkban kell megtennünk, távol az egyház kialakult képétől. Az egyháznak tulajdonképp ellentársadalmat kellene alkotnia trón és oltár istentelen házasságával szemben, amely követendő jelképpé vált a „keresztény” Nyugat számára a római birodalom napjai óta, az ókori Kelet fáraói és istenkirályai által gyakorolt szakrális államhatalom örökségeként. Az úrpont azonban itt az a kérdés, miképp bánunk a pénzzel?

Vajon mire jók az egyre borzalmasabb háborúk? A kérdés megválaszolásához lényegében a gazdaság tényezőit kell látni.

Lehetetlen dolog fenntartani egy olyan agresszív rendszert, mint a kapitalizmus, és közben a békét várni eredményként. Az sem segít semmit, hogy mint II. János Pál pápa és más egyházi emberek – éppoly jószáradékkal, mint amilyen hatástalanul – a harmadik világ országai érdekében meg kívánják nyesni a nyugati gazdasági rendszer bizonyos „kinövéseit”. A rabszolgákat nem szabadítják fel azzal, hogy rabtartó uraiknak beszélgetőkörben és az ablakból mondott beszédekben diplomatikusan azt ajánlják, hogy tegyék könnyebbé a láncokat és vékonyabbá a korbácsokat. Rendszereket megváltoztatni csak a rájuk sajátosan jellemző kritériumok mentén lehet. Mit lehet tehát tenni?

Ahogy Jézus közel tudta hozni Istent az emberekhez anélkül, hogy teológus lett volna, ahogy gyógyította az embereket anélkül, hogy orvos vagy pap lett volna, ahogy egymáshoz vezette a csoportokat anélkül, hogy társadalomtudós lett volna, úgy érvényre tudta juttatni az emberiséget is anélkül, hogy művelője lett volna a közgazdaság tudományának. Valami egyszerű, nyilvánvaló ismeret állt rendelkezésére, amely mindenben teljes fedésben állt a zsidó próféták felfogásával: A másik ember bajából az ember nem csinál üzletet, sem úgy, hogy a fizetésképtelentől zálogot foglal le, sem úgy, hogy a kölcsön pénzért többletet számít fel, sem úgy, hogy a hitel felvevőjét a kamattal és karnatos kamattal fokozatosan a megsemmisülésbe kényszeríti. A Krisztus előtti 6. század elején Ezekiel még be tudta vésni a Babilonba száműzöttek fejébe ezt a gondolkodásmódot (Ez 18,8-9). Jézus számára azonban, aki csak „szegényeket” látott, és azokat „boldogoknak” mondta, ha kitaranak szegénységük mellett (Mt 5,3), ebből a magatartásból valami egészen egyszerű dolog adódott. Ha egyszer a pénz már nem az az eszköz, amelynek segítségével még több pénz lehet „csinálni”, hogy ezáltal a gazdagokat egyre jobban eltávolítsák a nincstelenektől, akkor Isten előtt már egyáltalán csak egy módja lehet annak, hogy az ember „helyesen” bánjék a pénzzel. Ha pénzt kölcsönzöl, mondja Jézus, annak add, aki azt biztosan nem tudja visszafizetni neked, mert – és ezzel kell kiegészíteni a szöveget – neki van rá a legnagyobb szüksége (Lk 14,13-14).

Könnyen elképzelhető, micsoda harag támadt Jézusban, amikor látta Jeruzsálemben, miképp virágzik egyfajta *Banco divinó*ként, Isten bankjaként a templom, ahol a papok értették, hogyan kell az emberek Isten iránti félelméből pénzt és adót bezsebelni. A Hannás-ház az onnan kikerült összes főpapokkal együtt, ez az Istenből és üzletből összepréselt szent keveréke a zsugoriságnak és a szentség látszatának, illetve Jézus tiltakozása ellenük, a Jeremiástól idézett ige a rablók barlangjáról (Jer 7,11) – ellenzőinek fülében betölthette a mértéket (Mk 11,15-19). Létezett számára más választás? Egész üzenetének magját az ember iránti feltétlen megbocsátás alkotta! *Hogyan lett volna lehetséges itt az emberek büntudatát a templomkassza szaporítására kizsákmányolni, és tönkretenni őket gazdasági tartozásokkal?*

Semmiképp sem elegendő, hogy a zsidók példájára az „ezredforduló” idején „jóbel évet” kiáltanak ki, és másoktól, az ipari országoktól követeljük az adósság elengedését a harmadik és negyedik világ országai számára. Bárki, aki felkeresi Rómát, láthatja a Vatikán palotáit, a pompás épületeket „mél-tóság-hordozóikkal” együtt, látja a dísz és pompa muzeális formáit, és tudja: ez

pontosan a visszajára fordítása annak, ami egyszer a „föld sója” jelszóval kezdődött. Maffiózó csinálmányok, üzletszerű titkos diplomácia, bankok és médiumok érvényre juttatása titkos szerzetesrendek segítségével, mint az Opus Dei vagy a Szent Sír Lovagjai – mindez szükséges addig, amíg „Isten Igéjét” éppen nem maga a jószág és emberiség hitelesíti – költőien, gyógyítóan, békéltetően, megbocsátóan – , hanem amíg mindezt lefelé a hatalom csökkenésének irányában dogmatikailag oktatni, igazgatói módon diktálni és dekoratív módon demonstrálni kell. De Isten ügyéből nem lehet „államot” csinálni. A lét és a birtoklás „szegénysége” in-

kább azt az előfeltételt jelenti, hogy az ember közel legyen magához és az emberekhez; ez a feltétele annak, hogy komolyan tanuljunk egymástól; ez képezi az alapot ahhoz, hogy azonos síkon közlekedjünk egymással. Csak ez a magatartás valóban „gyógyító”. Elhangzik Jézus egyetlen szava: „Nem szolgálhatok egyszerre Istennek és a mammonnak” (Mt 6,24), és elolvadnak az utolsó jégtömbök is. Más vegetáció terjed el, és létrejönnek az élet új formái. Már nem a jégkorszak hatalmas állatai uralkodnak a tundrákon, hanem a fauna és flóra élénk sokfélesége telepszik meg azokon a tájakon, ahol azelőtt csak sikos üresség létezett.

AZ ÖTÖDIK LÉPCSŐ

Az átalakulás, avagy: Minden érték átértékelése

Kinek jelent nyereséget a háborúk roppant sok szenvedése? Ki húzza a nyereséget a népek közötti állandó békétlenségéből? A válasz egyszerű: kizárólag a fegyverkezés konszernjei, a bankok és a telekspekulánsok. Csak ők nyernek a háború előkészítésén, annak végrehajtásán, a háború utáni újjáépítésén és a következő háborúhoz szükséges újrafelfegyverzésén. De hogy az erőszak spirálisa mindig így tovább képes pörögni, annak előfeltétele, hogy az emberek birkaként követik a pénz logikáját. Amint valami a piacon csereeszközként mindent jelenthet, hirtelen egyedüli jelentőségűvé emelkedik

Mi az érték? Minek van értéke?

Úgy tűnik, egyedül annak van értéke, ami mint ár „realizálható” a piacon. És így viselünk mi állandó háborút az egész természet ellen. Egy folyóvíz szépsége – ezt annak adjuk el, aki a legtöbbet igéri érte. A braziliai őserdőben akkora területek, mint Belgium és Hollandia együttvéve – rongyos tízmillió dollárért. Házállatokat: tyúkokat, disznókat, marhákat életfogytiglani kínzásra adunk el – egészen nyilvánvalóan így „kívánják” ezt a brüsszeli EU piaci irányelvei. A tőke és a munka „globalizálásakor” fél kontinensek újra rabszolgává tétele, az „olcsó munkaerő országaiékat” – ez, ahogy nálunk értelmezik, megszolgált jogunk, ez kötelességünk a fennmaradásért folytatott harcban. De mindenki érezheti, ez az élet végét jelenti. Mindez csak akkor működik egyáltalán, ha és amikor minden értéktudat halott.

Ma sokszor panaszkodnak, mindekelőtt „jobb” körökben, hogy a felnövekvő fiatalság aggasztóan hajlamos az erőszakra és cinizmusra, és túlságosan csekély tudásuk van a morális értékekről. De ugyanezen körök láthatóan fel sem fogják, hogy a maguk konzer-

vatív felfogása, amely egyenlőségjeltesz Isten és üzlet, egyház és fogyasztás, gyónás és bank közé, mindent lerombol, ami érték. Ha a pénz válik a legfontosabb értékmérővé, minden értékes értéktelenné válik.

Két tapasztalat létezik, amely feltartóztatja életünk kiárusítását.

Az egyik tapasztalatot Jézus még egyszer kifejti a Hegyi beszédben. Máté véleménye szerint ezt azoknak tartotta, akiknek „rosszul ment dolguk” (Mt 4,24), és éppen őket hívta fel arra, hogy ismerjék fel saját valódi értéküket. Még ma is irigylik az olyan férfit, mint Salamon, aki csupa dínom-dánomban élt; még mindig nagy dolog az emberek fölötti hatalom, s ezen belül, hogy szükség esetén egy csapásra sok embert meg lehet ölni; még mindig csodálatos dolog, ha valakinek sikerül „győztesként” felülkerekedni a harcban. De hát valóban ez az az életstílus, amit akarunk? Jézus teljesen helyes módon jelenti ki, hogy minden virág szebb, mint Salamon király; ha egyszer helyesen tekintjük, minden ember a maga szegénységében mindenekfelett értékes és méltó a szeretetre (Mt 6,29). Fennáll a fenyegetés, hogy az egész élet beletorzul a félelembe, a félelem biztosításába, az állandó gondbanlét miatt, hogy holnap jobb legyen; de közben elmulasztjuk a lehetőséget, hogy ma valóban éljünk (Mt 6,34). És a „nagyság”, a „nagy”! Mi a nagy? Hát nem egyedül az, ami segít a másik ember életén (Mk 10,43)? Itt a trónokon ülő hatalmasok már nem jelentenek példaképet és mértéket. Ha Jézus szemével nézi őket az ember, valamiképp tragikomikusnak tűnnek. Sziklaként állnak ott, de a víz elfolyik mellettük, és alámossa a kőzetet, tehát valamikor leomlanak majd. A kultúra igazi forradalma abban áll, hogy nem engedjük tovább korrumpálni saját értéktudatunkat.

„Az életet kell szolgálnod, ezért meg kell tanulnod ölni” – így adják elő ezt a 18 évesek számára köteleességszerűen még mindig az egész földkerekségen. „Igazságosságot akarsz? Akkor meg kell tanulnod, hogyan juttatod érvényre azt erőszakkal! Békét akarsz? Akkor gyakorold magad alkalmasint a háborúban!” E paranoid dialektikának megfelelően a 20. században soha nem adódott olyan szempont, amely a megtartóztatásra kényszerített volna bennünket. Verdun – nem, Drezda – nem, Hiroshima – nem, a hidrogénbomba – nem, a neutronbomba – nem, a napalmbombák borzalma (amit csak tökéletesítettek a NATO kazettásbombái) – nem... Így válik az ember világhatalommá, de így ps veszíti el az ember emberségét.

Itt az ideje, hogy végre normális érzéseket juttassunk érvényre érvként. Az együttérzés olyan értéktudat, amely bizonyos dolgokat egy határnál tovább nem hajlandó elfogadni, és nem hajlandó azokkal együttműködni. Például ilyen a kétségbeesettek ezreinek „leutasítása” (ahogy ma ezt nevezik), a „coole” dresszúra, ahogy kiképzik egyik generációt a másik után a katonaság *killig job-jaira*, ahogy értő élőlények milliárdjait durván felhasználják a vágómarha piacon a „bevétel” pusztán növelésére, ahogy hatalmas földterületeket bürokratikus úton átminősítenek „kutatói területté”, hogy biztosítsák Németország jó ipari helyzetét... Végtelen hosszú azon szenvedések listája, amelyek együttérzésre várnak. Most azonban arról van szó: Jézus látomása emberi evidencia, Isten Országának földi megvalósulására vonatkozó „álma” nyilvánvalóan nem volt tévedés. Az emberiségnek Ő volt és ma is Ő a feltétele. Valamiképp mindenki tudja, mi a jó, és mi a rossz. De aztán jön egy kis félelem, és már mindent máképp csinálunk. De hogyan van az, hogy a biztos tönkremenetel sem jelent már elég okot ahhoz, hogy valamit igaznak lássunk? Különböző megértettük volna Jézust. Akkor nem ünnepeleánk egy pompázatos 2000 éves ezredfordulót. Egyszerűen hozzákezdeneánk, hogy Jézust szó szerint vegyük. Mint „sós” keresztények használnánk a sót, amelyről Jézus prófétaiként beszélt, és amely az elhanyagolás következtében egyre sápadó egyházi kifejezéssé vált. Így tekintve a keresztények sója igényli Jézus elszántágának borsát. Ami azt jelenti: színt kell vallani – szóban és tettben egyaránt!

Fordította: Hampel Károly

Forrás: Publik-Forum 1999/12